

Голові Разової спеціалізованої вченої ради ID 8883
Львівського державного університету
фізичної культури імені Івана Боберського,
д-р наук з фізичного виховання та спорту,
професору Павловій Ю.О.

Відгук

офіційного опонента

доктора медичних наук, професора

Неханевича Олега Борисовича

на дисертаційну роботу

Купріненко Ольги Валеріївни

за темою

**«ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ У
ПРОФІЛАКТИЦІ І РЕАБІЛІТАЦІЇ МЕДІАЛЬНОГО
ВЕЛИКОГОМІЛКОВОГО СТРЕС-СИНДРОМУ У КУРСАНТІВ ВИЩИХ
ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ»,**

подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

з галузі знань 22 Охорона здоров'я,

за спеціальністю 227 Терапія та реабілітація.

Актуальність обраної теми. Вивчені у дисертаційному дослідженні Купріненко Ольги Валеріївни питання є важливими та актуальними зважаючи на те, що сьогодні реабілітація та фізична терапія військовослужбовців в Україні, зокрема курсантів вищих військових навчальних закладів, має особливе значення в контексті сучасних соціальних і медичних викликів.

Активізація та велика інтенсивність бойових дій спричинили не тільки зростання загальної чисельності українського війська, а й збільшення в рази кількості військовослужбовців, зокрема які проходять навчання і мають ризик або вже отримали обмеження життєдіяльності та потребують швидкого ефективного та якісного відновлення. Окрім того, до ключових чинників, що формують потребу військовослужбовців в реабілітаційних заходах, належить поширеність професійно зумовлених травм і захворювань. Зокрема, інтенсивна професійна військова підготовка курсантів вищих військових навчальних закладів, яка передбачає значні фізичні та психоемоційні навантаження, підвищує ризик та рівень розвитку захворювань і небойових травм опорно-рухового апарату, найпоширенішими з яких є травми надмірного навантаження.

У дисертаційній роботі представлено науково обґрунтований підхід до профілактики та реабілітації медіального великогомілкового стрес-синдрому у курсантів вищих військових навчальних закладів. Цей підхід побудований на всебічному аналізі потреб та специфіки фізичної терапії у військовому середовищі, дослідженні структури й поширеності травм, а також на вивченні особливостей рухової функції, рівня функціонування та якості життя курсантів.

Виконане дослідження Купріненко О.В. має істотне значення для удосконалення системи реабілітації, зокрема фізичної терапії, військовослужбовців. Враховуючи важливість реабілітаційної допомоги військовослужбовцям, зокрема курсантам, Збройних Сил України у важких умовах сьогодення, впровадження активних програм фізичної терапії має забезпечити їхнє швидке відновлення, довготривале збереження результатів і підвищення їхньої фізичної та професійної готовності до виконання військових обов'язків.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій.

Обґрунтованість та достовірність результатів дослідження обумовлені сукупністю методологічних та теоретичних підходів до організації та проведення дослідження; теоретичною обґрунтованістю комплексної програми фізичної терапії для профілактики та реабілітації медіального великогомілкового стрес-синдрому; аналізом сучасних підходів для вирішення науково-прикладної проблеми; організацією кількох етапів експериментальної роботи з використанням комплексу методів дослідження, адекватних предмету і об'єкту, меті та завданням дисертаційного дослідження; практичною апробацією розробленої програми фізичної терапії та доповнення даних щодо рухової функції, рівня функціонування та якості життя курсантів вищих військових навчальних закладів; якісною і відповідною статистичною обробкою отриманих результатів дослідження.

Дослідження містило констатувальний (444 учасника) та формувальний (102 учасника) складники оцінювання, які дали змогу зібрати достатній обсяг емпіричних даних до якісного статистичного аналізу та оцінювання досліджуваних показників.

Здобувачка у своєму дослідженні використовувала відповідні до мети і завдань методи, зокрема теоретичного та емпіричного рівня. Методи емпіричного

рівня дослідження, соціологічні та функціональні, дозволили проаналізувати структуру травматизму та поширеність ознак медіального великогомілкового стрес-синдрому у курсантів вищих військових навчальних закладів і вивчити особливості їх рухової функції, рівень функціонування та якості життя. Щодо методів математичної статистики, в роботі були використані описова статистика, параметричні та непараметричні методи оцінювання статистичних гіпотез (t-тест (тест Стюдента), тест Уїлкоксона (Wilcoxon signed-rank test), дисперсійний аналіз (ANOVA), Н-тест, тест Краскела-Уоліса (Kruskal-Wallis test)). Для перевірки внутрішньої узгодженості структури та конструктної валідності шкали оцінювання медіального великогомілкового стрес-синдрому було використано α -Кронбаха.

Зв'язок роботи з науковими планами та темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до теми 4.5. «Організаційні та теоретико-методичні основи фізичної терапії у профілактиці та реабілітації обмежень функціонування військовослужбовців» Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері теоретико-методологічні та практичні основи фізичної реабілітації і спортивної медицини на 2021–2025 рр. Львівського державного університету фізичної культури (ЛДУФК) імені Івана Боберського (затверджено на засіданні вченої ради ЛДУФК імені Івана Боберського протокол № 5 від 27.04.2021 р.). Роль авторки як співвиконавиці теми полягала у розробленні та теоретико-методичному обґрунтуванні комплексної програми фізичної терапії для профілактики і реабілітації курсантів вищих військових навчальних закладів з медіальним великогомілковим стрес синдромом, експериментальній апробації комплексної програми фізичної терапії; нагромадженні й узагальненні теоретичних та емпіричних даних.

Наукова новизна одержаних дисертанткою результатів.

Виважена структура дослідження, його поетапне здійснення, системний аналіз зібраних емпіричних даних і науково обґрунтований підхід до їх представлення, забезпечили дисертантці можливість сформулювати об'єктивні висновки, що логічно впливають зі змісту дисертаційної роботи. Це також дозволило підтвердити достовірність отриманих результатів і окреслити їх наукову новизну трьох рівнів: ті, що уперше встановлені в ході проведеного дослідження;

ті, в яких удосконалено та набули подальшого розвитку положення та результати, запропоновані попередніми дослідниками.

Зокрема: *уперше* обґрунтовано і розроблено комплексну програму фізичної терапії для профілактики і реабілітації медіального великогомілкового стрес-синдрому у курсантів вищих військових навчальних закладів; *уперше* запропоновано застосування освітнього компонента, в тому числі і в межах комплексної програми фізичної терапії, для профілактики і реабілітації медіального великогомілкового стрес-синдрому у курсантів вищих військових навчальних закладів; *уперше* визначено динаміку травмувань нижніх кінцівок та поширення медіального великогомілкового стрес-синдрому серед курсантів українських вищих військових навчальних закладів впродовж навчання; *уперше* сформовано референтну шкалу показників якості життя, сили м'язів нижніх кінцівок та рівноваги для курсантів українських вищих військових навчальних закладів першого курсу навчання.

Набули подальшого розвитку наукові дані щодо потреби впровадження фізичної терапії для профілактики травматизму та відновлення курсантів вищих військових навчальних закладів, які мають порушення опорно-рухового апарату. *Удосконалено* об'єктивні дані щодо показників сили м'язів нижніх кінцівок, рівноваги, ризику травмувань та якості життя курсантів вищих військових навчальних закладів.

Теоретичне значення. Теоретичні положення роботи мають вагоме значення для удосконалення реабілітаційної допомоги курсантам вищих військових навчальних закладів в умовах навчального процесу та надають розуміння особливостей їх рухової функції, рівня функціонування та якості життя, структури травматизму та підходів до фізичної терапії.

Практична значущість полягає у можливості використання розробленої комплексної програми фізичної терапії для профілактики і реабілітації медіального великогомілкового стрес-синдрому у курсантів вищих військових навчальних закладів; у впровадженні розробленої програми для різних категорій військовослужбовців, з урахуванням особливостей їх навчальної та професійної діяльності, а також широкого кола пацієнтів із стрес-синдромом для збереження та

поліпшення їх рівня функціонування, зменшення ризику виникнення стрес-синдрому та скорочення періоду відновлення; у використанні отриманих результатів дослідження з метою вдосконалення реабілітаційних програм при роботі з пацієнтами із травмами опорно-рухового апарату; в інтеграції розроблених освітніх матеріалів, які охоплюють питання профілактики, лікування та відновлення при появі симптомів медіального великогомілкового стрес-синдрому, у навчальний процес вищих військових навчальних закладів, що підвищить обізнаність курсантів щодо збереження власного здоров'я, а також дозволить мінімізувати випадки травмування за рахунок своєчасного втручання та корекції фізичних навантажень.

Практична значущість результатів проведеного авторкою дослідження підтверджено Актами впровадження в систему фізичної підготовки військовослужбовців Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, у систему фізичної та освітньої підготовки курсантів Військової академії (м. Одеса), у практику роботи Центру фізичної та реабілітаційної медицини комунального некомерційного підприємства «Обласна клінічна лікарня Івано-Франківської обласної ради», в навчальний процес студентів спеціальності 227 «Терапія та реабілітація» Хмельницького національного університету та Дніпровського державного медичного університету.

Повнота викладення результатів роботи в опублікованих працях.

Основні наукові положення дисертаційного дослідження викладені у 12 публікаціях, серед яких: 1 стаття у міжнародному виданні, що індексується у наукометричній базі Web of Science; 3 статті у фахових наукових виданнях України категорії Б, що відповідають вимогам до оприлюднення результатів дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеню доктор філософії; 8 публікацій у матеріалах наукових конференцій, у тому числі міжнародного рівня, що свідчить про апробацію основних результатів дослідження у професійному середовищі.

Оцінка структури, змісту та оформлення дисертації. Дисертація складається з чітко структурованих розділів, кожен з яких логічно пов'язаний з попереднім та містить необхідний науковий матеріал. У вступі авторка обґрунтовує актуальність теми, формулює мету і завдання, предмет і об'єкт дослідження. Кожен

розділ містить теоретичний аналіз та експериментальні дані, які підкріплюють основні положення дослідження. Робота складається з анотації, вступу, 5 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 239 сторінок, з них основного тексту – 130 сторінок. Список використаних джерел містить 199 найменувань, з них 156 – іноземні. Роботу ілюстровано 28 таблицями та 12 рисунками.

У першому розділі «Потреба військовослужбовців у реабілітації та особливості фізичної терапії порушень опорно-рухового апарату курсантів вищих військових навчальних закладів» містить наукову інформацію про основні виклики та потреби військовослужбовців Збройних сил України та країн світу, аналіз сучасного стану реабілітації військовослужбовців, специфіку травмування курсантів вищих військових навчальних закладів, а також підходів до їх реабілітації та профілактики травматизму на різних етапах підготовки й служби.

Другий розділ «Методи та організація дослідження» містить загальну характеристику використаних методів дослідження. Окрім методів теоретичного рівня дослідження, авторка застосовує сучасні емпіричні методи, зокрема соціологічні, функціональні, педагогічних та методів математичної статистики. Здобувачка подає детальний опис дизайну дослідження, організації його проведення, вибірки досліджуваних, яка складається з курсантів вищого військового навчального закладу 1, 2 та 3 курсів навчання, та обґрунтовує вибір конкретних методик обстеження. Розділ також містить інформацію про процедуру збору даних та їх статистичне опрацювання що забезпечує надійність і репрезентативність отриманих результатів.

У третьому розділі «Обґрунтування потреби та формування програми фізичної терапії для курсантів вищих військових навчальних закладів з медіальним великогомільковим стрес-синдромом» представлені результати опитування 256 курсантів, які засвідчили високу поширеність травм нижніх кінцівок, зокрема від надмірного навантаження, особливо в першому семестрі навчання. Виявлені дані підтверджують актуальність і необхідність розроблення цілеспрямованої програми фізичної терапії для курсантів вищих військових навчальних закладів з медіальним великогомільковим стрес-синдромом. На основі отриманих результатів була

сформована комплексна програма фізичної терапії для профілактики та реабілітації стрес-синдрому у курсантів, основними складовими якої є терапевтичні вправи, самомасаж та освітній компонент, орієнтований на підвищення обізнаності щодо запобігання виникнення стрес-синдрому та відновлення після отримання травми.

У четвертому розділі «Ефективність програми фізичної терапії для профілактики і реабілітації курсантів вищих військових навчальних закладів з медіальним великогомільковим стрес-синдромом» представлені результати практичного впровадження розробленої комплексної програми фізичної терапії, спрямованої на профілактику та відновлення курсантів із медіальним великогомільковим стрес-синдромом. Проведений аналіз виявив, що курсанти, які повністю пройшли запропоновану програму фізичної терапії, продемонстрували статистично достовірні покращення за основними критеріями оцінки: зниження інтенсивності больового синдрому, підвищення якості життя, зростання м'язової сили та покращення результатів Y-баланс тесту – у порівнянні з досліджуваними, які відвідали тільки освітнє заняття або взагалі не отримували жодного втручання.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» авторка обґрунтовує теоретико-методичні засади фізичної терапії в системі профілактики та реабілітації медіального великогомількового стрес-синдрому у курсантів вищих військових навчальних закладів. Дисертантка підсумовує основні результати дослідження, зіставляє їх з науковими даними фахівців із зазначеної проблематики, робить висновки щодо ефективності запропонованої комплексної програми фізичної терапії, вносить пропозиції щодо подальших напрямків досліджень у сфері надання реабілітаційних послуг військовослужбовцям із медіальним великогомільковим стрес синдромом та травмами від надмірних навантажень зокрема.

Висновки, викладені у дисертаційному дослідженні, є науково обґрунтованими, достовірними та повною мірою корелюють із поставленою метою й завданнями дослідження, відображаючи його наукову новизну та прикладну значущість отриманих результатів.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності, фабрикації, фальсифікації у дисертації та/або наукових публікаціях

здобувачки. При детальному аналізі структури та змісту дисертаційної роботи та наукових публікацій, підготовлених за її результатами, порушень принципів академічної доброчесності, зокрема фактів фабрикації чи фальсифікації, не виявлено. Текстові запозичення оформлено відповідно до вимог – із належними посиланнями на джерела, що зазначені у списку використаної літератури.

Позитивно оцінюючи результати проведеного дослідження в цілому, хотілось відзначити певні дискусійні питання.

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації, нерозкриті питання, що жодним чином не зменшують загальної високої оцінки та значення дисертаційної роботи:

1. У розділі 1 відсутній аналіз потреб курсантів-жінок, які також належать до цільової групи, хоча можуть мати інші фактори ризику або відмінності у відновленні.

2. У розділі 2 доречно було пояснити чому саме було обрано вказані в роботі методи дослідження, зокрема на чому ґрунтувався вибір функціональних методів.

3. Доречним було б детальніше описати можливість використання визначених референтних значень за коротким опитувальником якості життя (SF- 12), динамометрії м'язів нижніх кінцівок та Y-Balance Test отриманих в ході дослідження в оцінюванні рухових функцій, рівня функціонування та якості життя військовослужбовців різних категорій і української популяції загалом.

4. В якості дискусії хотілося б отримати відповідь на наступні запитання:

- Чи проводилось рентгенологічне обстеження пацієнтів з больовим синдромом в області гомілки для виключення інших клінічних форм, зокрема стресових переломів?

- Чи проводилось співставлення клінічних та функціональних проявів медіального великогомілкового стрес-синдрому, а також їх динаміки впродовж застосування реабілітаційної програми з морфологічними змінами окістя великогомілкової кістки?

Висновок. Дисертаційна робота Купріненко Ольги Валеріївни на тему «Теоретико-методичні основи фізичної терапії у профілактиці і реабілітації

медіального великогомілкового стрес-синдрому у курсантів вищих військових навчальних закладів», є завершеним самостійним дослідженням, що має значну теоретичну і практичну цінність, відзначається високим рівнем наукової новизни, теоретичної обґрунтованості та практичної значущості. Робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01. 2022 р. № 44 (зі змінами), а здобувачка Купріненко Ольга Валеріївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 22 «Охорона здоров'я», за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація».

Офіційний опонент:

доктор медичних наук, професор
завідувач кафедри фізичної
реабілітації, спортивної медицини
та валеології Дніпровського
державного медичного
університету



Олег НЕХАНЕВИЧ

Дата: 23.05.2025



Меніш секретар,
к.біол.н., доцент
С.ЕГОРОВА

